

Otázky výchovného působení výuky (školy)

1. Co rozumíme pod pojmem výchovné působení výuky?
2. Které sociální okolnosti vyvolávají potřebu změn ve výchovném působení výuky?
3. Ke kterým cílům směřuje Rámcový vzdělávací program a Školní vzdělávací programy?
4. Jaké základní prostředky jsou vymezeny k dosažení těchto záměrů?

Literatura:

DELORS, J. et al. Učení je skryté bohatství (dokument Mezinárodní komise UNESCO Vzdělávání pro 21. století). Praha: UIV, 1997.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2003.

SKALKOVÁ, J. Humanizace vzdělávání a výchovy jako soudobý pedagogický problém. Ústí nad Labem: UJEP, 1993. ISBN 80-7044-063-5.

Ad1) Pod pojmem výchovné působení výuky si zpravidla představujeme vztah (vnitřní vazbu), spojení mezi osvojováním vědomostí, dovedností a utvářením žákovy osobnosti, zahrnující například rozvoj:

- vnímání, paměti a myšlení žáků,
- obecných a speciálních schopností, včetně zájmů žáka,
- mravních, citových a volních vlastností,
- žádoucích postojů k sobě samému, k blízkým lidem, k přírodě, k umění atd.

Ad2) Rizikové faktory v charakteristikách současné epochy:

- narůstající nebezpečí ohrožení lidstva sociálními, ekologickými, energetickými a ekonomickými selháními (katastrofami),
- společnost nadbytku a plýtvání stojí tváří v tvář milionům lidí, kteří jsou vyvrženi na okraj společnosti,
- šíření drogové závislosti, růst násilí, projevy náboženské a rasové nenávisti, nezaměstnanost a ohniska ekonomického a sociálního napětí,
- neúprosná ekonomická soutěživost, ekonomický zisk jako prioritní hodnota pro jedince a společnost,...

Při hledání perspektiv dalšího společenského vývoje je všeobecně přisuzován velký význam vzdělání a výchově.

Ad3) Pro zaměření výchovného působení výuky jsou určující humanizující tendence. Myšlenka humanismu a požadavek humanizace se staly světovým hnutím. Ideje „nového humanismu“ směřující k myšlenkám „nové kvality života“ a „nových kvalit člověka“ jsou těžištěm aktivit významných světových iniciativ a institucí (např. Římského klubu).

Hodnoty „ nového humanismu“:

- lidská svoboda (základní lidská hodnota),
- sociální spravedlnost (základ společenské stability)
- demokracie, solidarita,
- zdravé životní prostředí,
- zachování kulturní rozmanitosti,
- lidská důstojnost, schopnost lidské participace a empatie,
- vědomí globálnosti centrálních problémů,
- konstruktivní chování, kritické myšlení, odpovědnost, tvořivost a iniciativa, ...(Skalková, 1993, s. 44 – 45).

V protikladu s těmito hodnotami se jeví tendence kritizované v činnostech škol:

- zejména přetíženost učivem,
- jednostranný intelektualismus,
- orientace na pasivní osvojování,
- odtrženost vzdělání od osobních perspektiv a osobnostního rozvoje žáka,
- ostré oddělování role učitele a žáka,
- absence prostoru pro rozvoj individuálních schopností a talentů, podmínek pro mravní, estetický a emocionální rozvoj, pro rozvoj mezilidských vztahů a pro vlastní seberealizaci.

Dokument UNESCO „Učení je skryté bohatství“.
Pilíře pro utváření vzdělanostní společnosti ve 21.
století:

- učit se poznávat,
- učit se jednat,
- učit se být,
- učit se žít společně (učit se žít s ostatními).

Potřeba radikální kurikulární reformy směřující k nové kultuře výuky.

V České republice byl přijat Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Součástí tohoto zákona jsou Rámcové vzdělávací programy (RVP) a z nich vycházející Školní vzdělávací programy (ŠVP).

V těchto dokumentech jsou nově formulovány základní kategorie české kurikulární reformy:

- cíle vzdělávání,
- klíčové kompetence žáků a studentů,
- vzdělávací oblasti,
- průřezová témata.

Příklady cílů:

- * osvojit si strategii učení,
- * motivovat ž. a s. pro celoživotní učení,
- * podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů,
- * vést žáky k všestranné a účinné komunikaci,
- * rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých,
- * připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svobodné a zodpovědné osobnosti, naplňovali své povinnosti a uplatňovali svá práva ,
- * vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi,...

Klíčové kompetence žáků a studentů:

- kompetence k učení,
- kompetence k řešení problémů,
- kompetence komunikativní,
- kompetence sociální a personální,
- kompetence občanské,
- kompetence pracovní.

Další údaje včetně rámcového vymezení vzdělávacích oblastí a průřezových témat jsou uvedeny v RVP pro jednotlivé typy škol.